

KALVOLA NIKKILÄ

Rautakautisen kalmistoalueen ympäristön koekaivaus

Simo Vanhatalo 2004

KALVOLA Nikkilä

Rautakautisen kalmistoalueen ympäristön koekaivaus

MUSEOVIRASTO
Arkeologian osasto, koekaivausryhmä II
Simo Vanhatalo 2004

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi:	Nikkilä	
Muinaisjäännöslaji:	- (rautakautisen kalmistoalueen ympäristö)	
Muinaisjäännösrekisterinumero:	210 01 0013	
Inventointinumero:	50	
Lääni:	Etelä-Suomen lääni	
Kunta, kuntanumero:	Kalvola, 210	
Kylä, kylänumero:	Kutila, 410	
Tilat, rek.not:	Talviranta, 1:279, Kevätranta, 1:289 ja Kesäranta, 1:409	
Kiinteistötunnus:	210-410-0001-0279, 0289 ja 0409	
Maanomistaja:	Pirjo Inna	
Katuosoite:	Pyhäjärventie 104	
Postinumero, -toimipaikka:	14500 Iittala	
Gt-kartta:	4	
Peruskartta:	2132 01 Kalvola	
Yhtenäiskoordinaatit:	P: 6776879 I: 3346350-357 Z: 91-92 m mpy	Huom. Koeojan koordinaatit
Peruskoordinaatit:	X: 6773548 Y: 2508286-293 Z: 91-92 m mpy	
Maantieteelliset koordinaatit:	N: 61°04'14.71"-14.71", E: 24°09'12.4"-12.94"	
Paikannusmenetelmä:	DGPS-satelliittipaikannin Leica GS50, tarkkuus ± 1 m	
Rahoittaja:	Museovirasto, koekaivausryhmä II	
Tutkimusaika:	11.-19.5.2004	
Tutkimustapa:	koekaivaus, tasokaivausalue ja koekuopat	
Tutkimusala / kaivausala:	1000 m ² / 16.5 m ²	
Kaivauksenjohtaja:	Simo Vanhatalo, HuK	
Piirtäjä:	Hanna Pyy, HuK	
Tutkimusavustaja:	-	
Kaivajat:	1, koekaivausryhmän palkkaama	
Kaivauslöydöt:	KM 35002:1-18. Diar. 8.2.2005	
Valokuvat:	F. 132774-787, kuvat 1-14, luettelo s. 5, s. 10-12 (3 kuvataulua)	
Diat:	D. 54144-50, 7 kpl, luettelo s. 5	
Gt-karttaote:	GT 2, pain. 2003, s. 6	
Peruskarttaote:	PK 2132 01 Kalvola, pain. 1986, s. 7	
Kartat:	Yleiskartta 1:2000, A4, s. 8	
Tasokartat:	Tasokartta 1:25, A4, s. 9	
C14-ajoitukset:	-	
Liitteet:	-	
Aikaisemmat kaivaukset:	-	
inventoinnit:	Helmer Salmo 1943, Jyri Saukkonen 1985.	
tarkastukset:	Nils Cleve ja Jouko Voionmaa 1935.	
muut:	Kanta-Hämeen muinaisjäännökset, n:o 10. Kanta-Hämeen seutukaavaliitto, julkaisu II:161. Hämeenlinna 1988.	
muut tiedot:	Museoviraston kirje 201/304/2003 1.9.2003.	
löydöt:	KM 23621, saviastianpaloja. Diar. 29.7.1987. KM 26276, kalmistolöytöjä?. Diar. 30.4.1991.	
Lähistön muinaisjäännökset:	Kalvola Ylikartano (Isovainionmäki) inv.no 49	

TUTKIMUSPERUSTE

Kohde tutkittiin, koska rautakautisena pidettyjen röykkiöiden läheisyyteen oli suunniteltu tie. Lisäksi selvitettiin oliko paikalla muita muinaisjäännöksiä, kuten kivi- ja rautakautisia asuinpaikkoja.

KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Nikkilän röykkiöalue sijaitsee noin 3.5 km eteläkaakkoon Kalvolan kirkosta, Äimäjärven itärannalla. Röykkiöt ovat keskellä tasaista peltoaluetta. Osa röykkiöistä muodostaa kaksi laajempaa kivikkomaista ryhmää. Näiden väliin on kasattu äskettäin pellostä nostettuja suuria kiviä. Alkuperäisen röykkiöiden kokoa, muotoa ja käyttö-tarkoitusta ei pysty enää määrittämään. Salmon inventointikertomuksessa mainitaan, että *Nikkilän talon länsipuolella, keskellä viljelyspeltoa on ainakin seitsemän maansekaista kumpua. Useitten keskellä on suuri silmäkivi. Ne vaikuttavat haudoilta, vaikka Nikkilän isäntä, ehkä pelosta, että niitä ruvettaisiin tutkimaan, arveli niiden olevan myöhään koottuja* (Salmo 1943:11). Peltoalueen reunoilla on myös muita röykkiöitä ja niiden epä-määräisiä jäännöksiä. Selvältä rautakautiselta haudalta näyttävä röykkiö sijaitsee Ylikartanon päärakennuksen länsipuolella olevassa lammashaassa (ks. yleiskartta). Salmon inventoinnin mukaan *Ylikartanon luoteispuolella raivaamattomissa kohdissa on kymmenkunta kumpua, osa vaikuttaa haudoilta. Todennäköistä on, että niihinkin on koottu kiviä läheisestä pellostä* (Salmo 1943:11).

KAIVAUSMENETELMÄT

Tutkittavalle tielinja-alueelle kaivettiin yhdeksän 1 x 1 m suuruista ja kolme 0.4 x 0.4 m suuruista koekuoppaa. Niiden syvyydet vaihtelivat 20–45 cm. Tielinjan pohjoisosan länsipuolella olevaan matalahkoon peltokumpareeseen, oletetun ja nyt hävitetyn röykkiön pohjan kohdalle, kaivettiin 0.6–2.0 x 7 m suuruinen koeoja, jonka keskelle tehtiin laajennusosa. Koeojan ja -kuoppien sijainnit mitattiin kolmiomittauksien ja DGPS-satelliittipai-kantimen (tarkkuus < ±1 m) avulla. Paikannuspisteet liitettiin yleiskartan pohjana käytettyyn tiesuunnitelma-karttaan 1:2000 ja peruskartan suurennokseen. Koeojan tasosta 2.5 piirrettiin kartta mittakaavaan 1:25. Koeojan pinnat ja kivet vaaittiin Äimäjärven pinnasta siirretyn korkeusluvun perusteella. Tutkimusalueelta otettiin 14 mustavalkovalokuvaa ja 7 väridiakuvaa.

Kaivausvälineinä käytettiin lapiota peltomullan poistossa ja kaivauslastoja hiekkakerroksia kaivettaessa. Tielinjalle kaivetut koekuopat olivat löydöttömiä, joten koko tienpohja voitiin kaivaa kaivinkoneen avulla. Kaivinko-noon työskentelyä seurattiin ja tarvittaessa mielenkiintoiset ilmiöt kaivettiin lapiolla. Lisäksi lähistön kaikki mahdolliset avoimet maanpinnat tarkastettiin. Kaivausten lopussa pellon koeoja peitettiin, tien alle jääneitä koekuoppia ei tarvinnut peittää.

KAIVAUSHAVAINNOT

Tielinjan koekuoppien perusteella voitiin havaita, että rinteeseen sijoittuvan tielinjan eteläpäässä oli muinaista rantakivikko. Ylempänä pohjoisessa, tasaisella pellon osalla maassa olleet kivet oli raivattu pois. Ne oli ilmeisesti kasattu peltoalueen keskiosassa oleviin kasoihin, joihin vielä lähiaikoinakin kasataan yhä suurempia kiviä. Tielinjan tasaisen kohta on voinut olla myös vanhaa piha-aluetta. Tielinjan kohdalla maaperä vaihteli hiekasta soraan ja eteläpäässä oli myös savea.

Tasokaivausalueella paljastui peltomullan alta epämääräinen kiveys (ks. tasokartta). Kaivausalueella maaperä oli ruokamullan sekaista hiekkaa, hiesua ja paikoin savea. Kivet olivat läpimitaltaan 5–40 cm, eivätkä ne muodostaneet mitään selkeää rakennelmaa. Löydöt tulivat kaivausalueen laajennuksen kohdalta, kivien välistä. Kaivaushavaintojen perusteella ei löydetty mitään hautaröykkiöön tai rautakautiseen asuinpaikkaan viittaavaa.

LÖYDÖT

Koekaivausten löytöjen kokonaismäärä on 23 kappaletta ja 58 g. Kaikki talteenotetut löydöt tulivat pellon tasokaivausalueelta. Tielinjan keskiosan koekuopista löytyi vain resenttien esineiden katkelmia, kuten tiilen ja lasin paloja. Löytöaineissa on saviastian paloja 11 kpl, joista osa muistuttaa koristamatonta rautakauden keramiikkaa, mutta seassa on myös historiallisen ajan tavallista lasittamatonta arkikeramiikkaa ja hieman myös lasitettua keramiikkaa. Suurin osa saviastian paloista on mustaksi karstoittunutta. Saviastian pala KM 35002:16 on sekä pinnasta että savimassan sisältä musta, lähes samanlainen on pala :11, mutta sen pinta on harmaa. Palan :18 ulkopinta on sileä ja hieman kiiltävä. Pala :5 on on ulkopinnaltaan vaaleanruskea, mutta senkin sisäpinta on mustunut. Vaikka muutamat saviastian paloista muistuttavat ominaisuuksiltaan rautakautisia paloja, niin todennäköisemmin palat kuuluvat kuitenkin historialliseen aikaan. Ainoastaan saviastioiden karstan C14-ajoituksilla saataisiin selville niiden todellinen ikä.

Tasokaivausalueelta löytyneiden rautakautis-tyyppisten saviastian palojen perusteella epämääräistä kivirakennelmaa ei pidä ajoittaa rautakautteen, koska löytöaineistossa ei ole mitään muuta esihistoriallista esineistöä. Palanutta luuta löytyi vain yksi kappale (noin 0.1 g). Löytöaineistossa on myös resenttejä esineen katkelmia, jotka löytyivät kiveyksen seasta. Vihreä pullolasin kappale ajoittunee 1800–1900-lukujen taitteeseen ja posliinastian pala ehkä 1900-luvun alkuun. Savikuonaa löytyi 4 kappaletta ja palanutta savea 5 kappaletta. Löytöaineiston perusteella peltotasanteella tutkittu kiveys viittaisi johonkin myöhäiseen toimintaan, ehkä puretun rakennuksen pohjaan tai peltoraunioon.

Löytöjen kappalemäärät ruuduittain

ESINE ↓ X/Y →	499/203	499/204	500/203	500/204	500/205	501/203	501/204	yhteensä
saviastian paloja	2	2	2	4		1		11
palanutta luuta							1	1
palanutta savea	1	1	2		1			5
kuonaa				4				4
posliinia res.			1					1
pullolasia res.		1						1
yhteensä	3	4	5	8	1	1	1	23

Löytöjen painomäärät ruuduittain

ESINE ↓ X/Y →	499/203	499/204	500/203	500/204	500/205	501/203	501/204	yhteensä
saviastian paloja	10.3	3.5	4.4	19.6		6.7		44.5
palanutta luuta							0.1	0.1
palanutta savea	0.3	0.5	1.2		4.2			6.2
kuonaa				4.0				4.0
posliinia res.			1.3					1.3
pullolasia res.		1.9						1.9
yhteensä	10.6	5.9	6.9	23.6	4.2	6.7	0.1	58.0

YHTEENVETO

Tutkitulla tielinja-alueella ei ollut mitään muinaisjäännökseen viittaavaa, joten suunniteltu tiehanke voitiin toteuttaa. Tielinjan ulkopuolelle jäänyt oletetun röykkiön pohja on todennäköisesti jonkin rakennuksen pohjaan liittyvä kiveys, jonka päälle on pellolta myöhemmin kerätty lisää kiviä. Nämä pellon pinnalla olleet kivet on viime vuosina sitten kasattu lähistöllä olevan kiviröykkiöryhmän päälle.

Nikkilän ja Ylikartanon röykkiöalueiden maankäyttöä tulisi edelleen valvoa ja tarvittaessa tehdä koekaivauksia.

Helsinki 8.2.2005

Simo Vanhatalo, HuK

VALOKUVALUETTELO

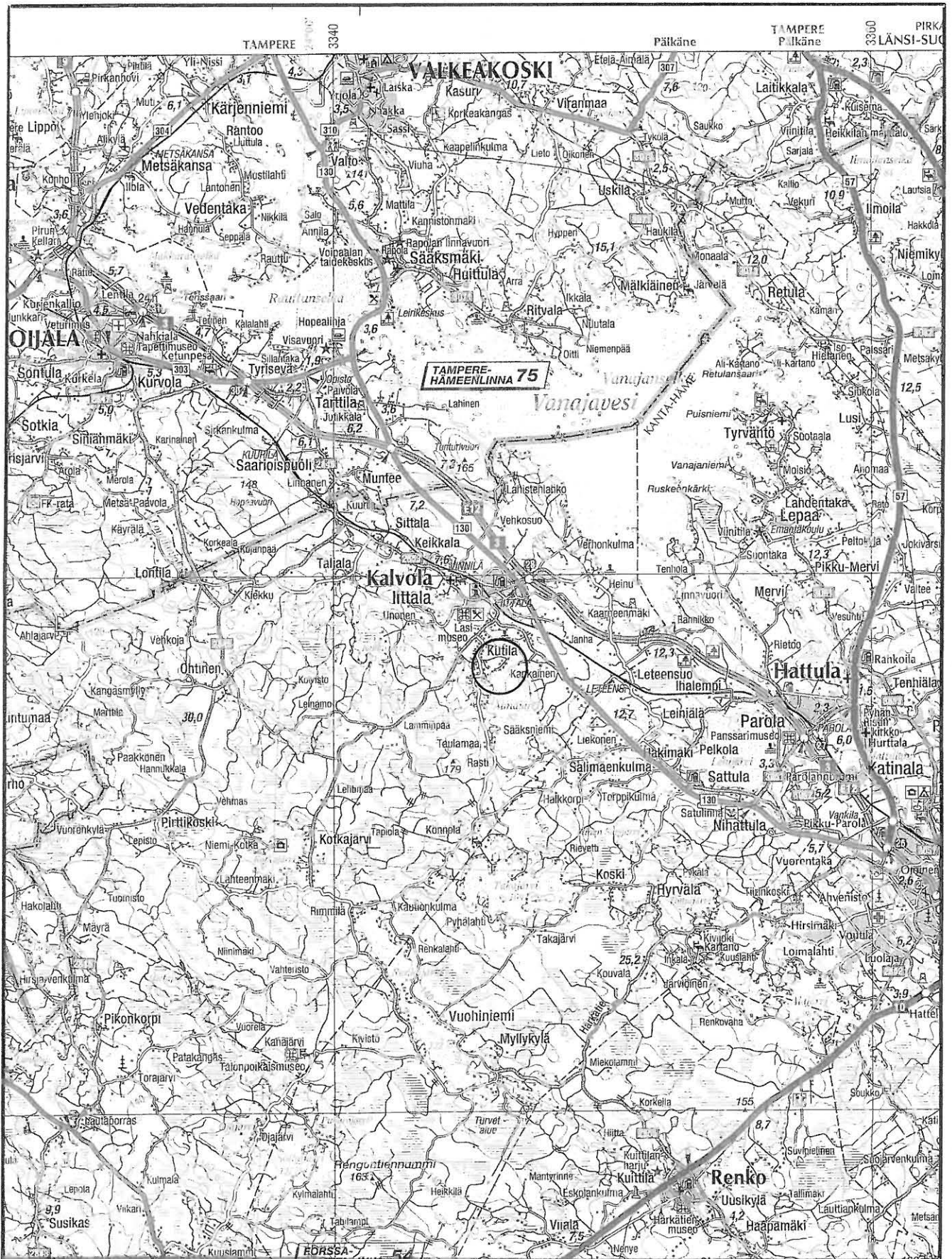
KALVOLA Nikkilä
kuvaaja: Simo Vanhatalo 2004
negatiivikoko: 6 x 6

- F.132774 / K. 1 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, vasemmalla tasokaivausalue, kuvattu etelästä.
- F.132775 / K. 2 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu etelälounaasta.
- F.132776 / K. 3 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu lounaasta.
- F.132777 / K. 4 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu länsilounaasta.
- F.132778 / K. 5 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu lännestä.
- F.132779 / K. 6 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, keskellä tasokaivausalue, kuvattu itäkoillisesta.
- F.132780 / K. 7 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu itäkaakosta.
- F.132781 / K. 8 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu kaakosta.
- F.132782 / K. 9 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, vasemmalla röykkiöitä, joiden väliin on kasattu kiviä, kuvattu kaakosta.
- F.132783 / K. 10 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, vasemmalla röykkiöitä, joiden väliin on kasattu kiviä, kuvattu etelästä.
- F.132784 / K. 11 Tasokaivausalue, taso 2.5, vasemmalla Hanna Pyy, kuvattu idästä.
- F.132785 / K. 12 Tasokaivausalue, taso 2.5, vasemmalla Jan-Erik Nyman ja oikealla Hanna Pyy, kuvattu lännestä.
- F.132786 / K. 13 Reijo Inna kaivaa uutta peltotietä, kuvattu pohjoisluoteesta.
- F.132787 / K. 14 Uuden peltotien kaakkoisosaa, kuvattu eteläkaakosta.

DIAKUVALUETTELO

KALVOLA Nikkilä
kuvaaja: Simo Vanhatalo 2004
filmikoko: 24 x 36

- D. 54144 Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu lounaasta.
- D. 54145 Tutkimusalue ja sen läpi kulkevan uuden peltotien pohjoisosa, kuvattu kaakosta.
- D. 54146 Tasokaivausalue, taso 2.5, kuvattu lännestä.
- D. 54147 Tasokaivausalueen keskiosa, taso 2.5, kuvattu etelästä.
- D. 54148 Tasokaivausalueen keskiosa, taso 2.5, kuvattu lännestä.
- D. 54149 Uuden peltotien kaakkoisosaa, kuvattu pohjoisluoteesta.
- D. 54150 Tutkimusalue ja oikealla sen läpi kulkeva uusi peltotie, vasemmalla röykkiöitä, joiden väliin on kasattu kiviä, kuvattu kaakosta.

KUVA 1 F.132774
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, vasemmalla tasokaivausalue, kuvattu etelästä.

KUVA 2 F.132775
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu etelälounaasta.

KUVA 3 F.132776
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu lounaasta.

KUVA 6 F.132779
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, keskellä tasokaivausalue, kuvattu itäkoillisesta.

KUVA 7 F.132780
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu itäkaakosta.

KUVA 8 F.132781
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu kaakosta.

KUVA 4 F.132777
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu länsilounaasta.

KUVA 5 F.132778
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, kuvattu lännestä.

KUVA 9 F.132782
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, vasemmalla röykkiöitä, joiden väliin on kasattu kiviä, kuvattu kaakosta.

KUVA 10 F.132783
Tutkimusalue ja sen läpi kulkeva uusi peltotie, vasemmalla röykkiöitä, joiden väliin on kasattu kiviä, kuvattu etelästä.

KALVOLA Nikkilä

S. Vanhatalo 2004

KUVA 11 F.132784
Tasokaivausalue, taso 2.5, vasem-
malla Hanna Pyy, kuvattu idästä.

KUVA 12 F.132785
Tasokaivausalue, taso 2.5, vasem-
malla Jan-Erik Nyman ja oikealla
Hanna Pyy, kuvattu lännestä.

KUVA 13 F.132786
Reijo Inna kaivaa uutta peltotietä,
kuvattu pohjoisluoteesta.

KUVA 14 F.132787
Uuden peltotien koakkoisosaa,
kuvattu eteläkaakosta.

valok. S. Vanhatalo